

En liten kupol av den medeltida bysantinska kyrkan Hagia Sofia i Iznik (den antika staden Nicea), Turkiet. Det är idag en moské. (Bild: Kagan Kaya © Adobe Stock.)

Stockholm den 15 augusti 2025

Kära vänner!

Medan sensommaren gläder oss med frukter och fågning skriver jag detta rundbrev. Den här gången ska det få handla om ännu en aspekt av vad som gör det här året till ett särskilt jubileumsår. I junibrevet påminde jag om att vi firar 250 år av judiskt liv i Sverige, och nu ska vi förflytta oss inte mindre än 1700 år tillbaka i tiden – till kyrkomötet i Nicea år 325 (platsen ligger i östra Turkiet där det idag finns en stad som heter Iznik). Jag skulle tro att det året för många kristna världen över hamnar på kyrkohistoriens tio-i-topp-lista över kända år. Vilka de andra åren är, beror väl till stor del på vilken kyrkotradition man tillhör. Men i Sverige berör oss kyrkomötet i Nicea även indirekt genom ett annat jubileum – det ekumeniska mötet i Stockholm år 1925 på initiativ av ärkebiskop Nathan Söderblom. Det året var förvisso valt just för att utgöra en påminnelse om 1600 års-jubileet av Niceamötet, som ofta kallas för det första ekumeniska – alltså allmänkyrkliga – konciliet.

Innan jag går in på det vill jag bara ge en hänvisning till ett program på SVT Play som jag råkade stöta på när jag förberedde det här brevet. Det heter "Så minns vi Nathan Söderblom" och består av ett samtal mellan hans dotter Brita Brilioth och andra som kände och arbetade tillsammans med Nathan Söderblom, till exempel professorn och Strängnäs-biskopen Gustaf Aulén, som var närmare hundra år när den svart-vita filmen spelades in, och som med skarpa berättar

minnen från sin studenttid i Uppsala i slutet av 1800-talet och sedan om förberedelserna inför det ekumeniska mötet i en trasig värld efter Första världskriget. Ett mycket levande och personligt porträtt av Nathan Söderbloms person och gärning framträder i detta program, som kan ses på denna länk:

<https://www.svtplay.se/video/8LBryxj/sa-minns-vi-nathan-soderblom?video=visa>

Men nu återvänder vi till Nicea. Jag ska i korthet belysa mötet, inte minst genom dess betydelse för relationen mellan judar och kristna. Många beslut fattades och många lagar stiftades, men jag begränsar mig till det som för alltid placerat detta möte i kyrkohistoriens rampljus – den trosbekännelse som brukar kallas den ”nicenska” eller bara ”nicenum”, men som väl hellre borde kallas den ”nicenokonstantinopolitanska”, eftersom den nicenska bekännelsen kom att kommenteras och kompletteras under de följande 56 åren för att stadfästas vid nästa ekumeniska kyrkomöte i Konstantinopel år 381. Denna bekännelse har godtagits av alla stora kyrkogemenskaper, den studeras vid teologiska lärosäten och seminarier och läses i gudstjänster världen över fram till denna dag. I den svenska psalmboken är den i regel tryckt på insidan av pärmen längst bak tillsammans med den apostoliska trosbekännelsen.

Något redigerad skärmdump från Google Maps.

I mina reflektioner ska jag begränsa mig till den andra trosartikeln som handlar om Jesus som Guds Son och som utgör den stora skiljelinjen mellan judendom och kristendom. Så här lyder den:

Jag tror ... på en enda Herre, Jesus Kristus, Guds enfödde Son, född av Fadern före all tid, Gud av Gud, ljus av ljus, sann Gud av sann Gud, född och icke skapad, av samma väsen som Fadern, på honom genom vilken allting är skapat; som för oss människor och för vår salighets skull har stigit ned från himmelen och tagit mandom genom den helige Ande av jungfrun Maria och blivit människa; som ock har blivit för oss korsfäst under Pontius Pilatus, lidit och blivit begravnen; som på tredje dagen har uppstått, efter skriften, och stigit upp till himmelen och sitter på Faderns högra sida; därifrån igenkommande i härlighet till att döma levande och döda, på vilkens rike icke skall vara någon ände ...

Först vill jag fästa uppmärksamheten på en grundläggande egenskap i denna bekännelse: den handlar inte om Jesu *lära och undervisning*, utan om hans gudomliga *ursprung och väsen*. Kort sagt, inte om *vad han sa* utan om *vem han var*. Ofta har det sagts i teologiska kommentarer och i mycken förkunnelse fram till idag att Jesu undervisning var unik. Det må gälla hans liknelser, bergspredikan, det dubbla kärleksbudet och mycket annat. Den indirekta slutsatsen har då ofta blivit att "Gamla testamentet" och judendomen säger något annat eller rentav motsatsen. Eftersom en sådan syn i olika former utgör en av grundstenarna i en antijudisk kontrastteologi, är denna första observation avgörande och aktuell. Kristusbekännelsen behövde alltså förkunna att Sonen var "av samma väsen som Fadern" (grekiska *homoousios*) med allt vad som ryms i den formuleringen. Det är själva grunden, utan vilken den kristna tron hade inneburit avgudadyrkan. *Monoteismen* fick inte ersättas av någon sorts *diteism* eller *triteism*. I en kristen bekännelse får Sonens enhet med den himmelske Fadern alltså inte marginaliseras eller förtigas.

*Silhuett av korsfästelsen av Jesus Kristus med solnedgång.
(Bild: Pugun & Photo Studio ©, Adobe Stock.)*

Nästa oundgängliga punkt i *nicenum* är *hur Jesu mänsklighet och jordiska verk uttrycks*. Givetvis nämns själva bebådelsen och födelsen alltid i de tidiga kristna bekännelserna för att uttrycka både hans gudomlighet och sanna mänsklighet, *men här vill jag särskilt understryka vad som sägs om slutet på hans jordiska liv, alltså hans lidande och död*. Som bekant kom det judiska folket att kollektivt anklagas för Jesu död, och i kyrkohistoriens ljus och antisemitismens smärtsamma aktualitet är skuldfrågan oundviklig i mötet mellan judar och kristna. Utan att gå in på hur kristna historiskt och teologiskt besvarat den, vill jag lyfta fram två ord i den nicenska trosbekännelsen: *"för oss korsfäst under Pontius Pilatus..."* Jag tycker att de orden räcker för att undanröja grunden för allt skuldbeläggande av någon för Jesu död. Den skedde just *"för oss"*. Det får vi gripa tag om när vi kanske har svårt att förstå och ta till oss betydelsen och nödvändigheten av Jesu försoningsdöd på korset. Den skedde *för oss*. "Jesus för världen givit sitt liv..." (Sv.ps. 45:1) Det är något som "måste ske", säger Jesus till sina oförstående lärjungar när han förutsäger sitt lidande (Matteus 16:21–23; Lukas 9:22). Det är alltså något som Gud vill ge och som vi behöver. Sonen är Faderns gåva till världen, som det står i "Lilla Bibeln" (Johannes 3:16), och samma sak säger Jesus ur sitt perspektiv enligt Johannes 10:18: *"Ingen har tagit det (mitt liv) ifrån mig, jag ger det av fri vilja."* Den som skuldbeläggande pekar fingret på någon annan avvisar därigenom den gåvan. Jag är oändligt tacksam för att den kristna trosbekännelsen är så tydlig på denna punkt.

Låt mig understryka ytterligare två ord i den nicenska trosbekännelsen som följer upp det vi redan betonat: *"... som på tredje dagen har uppstått, efter skrifterna..."* Eftersom Jesu uppståndelse markerar den kristna trons första flämtande livstecken ur vilken den världsvida kyrkan så småningom föds och växer, utgör den också något med vilket den kristna tron står och faller. Med ett modernt uttryck skulle vi kanske kunna säga att den inte är förhandlingsbar, eller som Paulus skriver i 1 Korinthierbrevet 15:3–5: *"Bland det första jag förde vidare till er var detta som jag själv hade tagit emot: att Kristus dog för våra synder efter skrifterna, att han blev begravd, att han uppstod på tredje dagen efter skrifterna och att han visade sig för Kefas och sedan för de tolv..."*

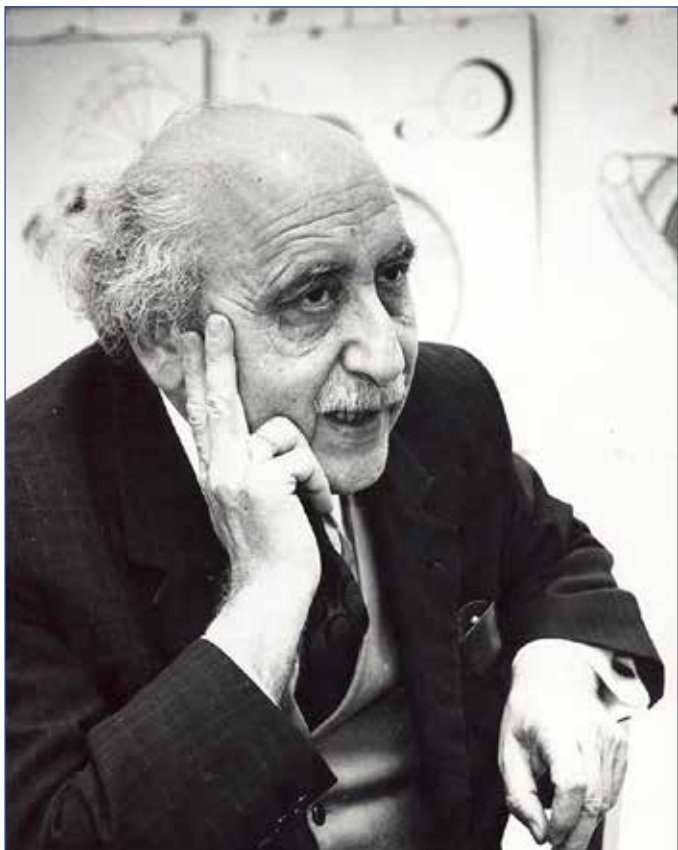
*Gamla bokrullar, närbildsdetalj.
Torah, den judiska heliga boken.
(Bild: tygrys74 ©, Adobe Stock.)*

Uppståndelsens glädjebud fortsätter att genljuda ända från den tredje dagen till kyrkan i det tredje århundradet och framåt till den världsvida kristenheten i det tredje årtusendet. Att det då inte bara handlar om ett märkligt mirakel som det kan råda delade meningar om, betonar aposteln i fortsättningen: *"Men om Kristus inte har uppstått, ja, då är vår förkunnelse tom, och tom är också er tro."* Bekännelsens specificering *"efter skrifterna"* innebär ett tidsperspektiv som även sträcker sig 3000 år tillbaka i tiden, om vi går tillbaka till Abraham i Bibelns första bok. Det är därför ingen tillfällighet att Nya testamentets första bok inleds med Abraham i Jesu släktavla (Matteus 1:1ff), och Johannesevangeliet första vers låter Skriftens allra första vers i skapelseberättelsen vibrera för att 14 versar senare bekänna att Sonen rentav förkroppsligar Ordet, Toran eller *"skrifterna"*. Kort sagt, perspektivet är från evighet till evighet.

Sammanfattningsvis har jag pekat på två huvudteman i den trosbekännelse som blivit det enande bandet inom kristenheten: Jesus/Sonen och Guds Ord/skrifterna (det som i biblisk och judisk tradition på hebreiska kallas *Toran*). Det har jag gjort därför att de ur kristet perspektiv samtidigt är beröringspunkter som gör relationen mellan judar och kristna både oundviklig och

oumbärlig. På olika sätt binder de oss samman lika väl som de skiljer oss åt.

Påve Johannes Paulus II betecknade judarna som "våra äldre syskon" och som "intrinsic to our faith", det vill säga de hör hemma inom vår egen tro. Därför betraktar den romersk-katolska kyrkan de judisk-kristna relationerna som en ekumenisk – och inte enbart som en interreligiös – relation. Den synen är konkret synliggjord genom att kyrkans relation till judarna bearbetas i det *Påvliga rådet för främjandet av kristen enhet*. Trots allt som skiljer ses de alltså som tillhörande samma familj.

Schalom Ben-Chorin, som betyder: "Fred, frihetens son", 1913 - 1999, var en tysk - israelisk rabbin, journalist och religionsforskare.
<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>

Jag glömmer aldrig den judiske skriftlärde Schalom Ben Chorins träffande sammanfattning: "Tron på Jesus skiljer oss åt, men Jesu tro förenar oss." Utsagan rymmer mycket sanning men innebär också en förenkling. Just så känner jag också inför de rader jag nu skrivit. De är bara ett enkelt försök att lyfta fram ett jubileumsår och en bekännelse som aldrig får förpassas till historien. Jag jämför den gärna med ett bönerop som ofta återkommer i judiska böner och liturgier: *Elohenu v-Elohe Avotenu* – "Vår Gud och våra förfäders Gud." Båda aspekterna behöver finnas med. Den Gud vi känner har burits till oss av urgamla men evigt aktuella Skrifter samt av generationer som troget burit dem vidare i gudstjänst, undervisning och bekännelse. Utan dem – och här kommer även den nicenska trosbekännelsen in – skulle vi vara utlämnade åt en rotlös tro som drivs hit och dit av tidsvindarnas tvära kast. Och då gäller vår tacksamhet allra först dem som burit den gudomliga uppenbarelsen längst – det judiska folket som Abrahams, Isaks och Jakobs Gud först anförtrodde sitt Ord.

Till sist några pålysningar. Nu närmast äger den Ekumeniska veckan i Stockholm rum, närmare bestämt den 18–24 augusti. Programmet finns på Sveriges kristna råds hemsida,

<https://www.skr.org/program-ekumeniska-veckan-i-stockholm/>.

För första gången har de judisk-kristna relationerna och projektet Rötter och Liv beretts plats för ett seminarium denna vecka – torsdagen den 21/8, kl. 16.30, i Maria Magdalena kyrka på Söder (Bellmansg. 13). Biskop em. Åke Bonnier och förre kantorn i Judiska församlingen, Maynard Gerber, kommer då att samtala om relationen mellan judar och kristna och även öppna för frågor och kommentarer från de närvarande. Ingen anmälan behövs.

Jag vill också pålysa ett Zoom-möte den 15 september kl. 12.30. Vi kommer då att informera om möjliga program med anknytning till projektet Rötter och Liv den 16 november. Själv kommer jag att vara med på länk från Hong Kong där jag undervisar i september. Länk och anmälan till mötet kommer vi att lägga ut på vår hemsida under "Kommande händelser".

Allra sist önskar jag er många fina höstdagar då ni får uppleva att också hösten hör till livets rikedom – även livets höst.

Med varm hälsning
Er tillgivne

Göran

Tidig höst. (Bild: Björn Tellow ©)

Göran Larssons jubileumsfond för judisk-kristna relationer

Adress i Sverige: Sommarvägen 1, 177 61 Järfälla; Tel. 0730949504;

E-postadress: goran.larsson@judiskkristnarelationer.se

Hemsida: <https://www.judiskkristnarelationer.se>

PlusGiro: 195 85 45-4; Bankgiro: 5374-4249

Swish: 1230 872 424